

СТУДИЈА

за утврдување на оправданоста за објавување јавен конкурс за доделување дозвола за непрофитно радио на локално ниво, на подрачјето на општина Тетово

декември, 2019 година

Содржина

Вовед.....	3
Законска рамка и важност на непрофитните радиостаници	4
Постојна понуда	7
Податоци за слушаноста на радиостаниците	11
Потенцијална публика.....	12
Заклучоци	13

Вовед

На 04.12.2019 година, Тетовскиот универзитет достави до Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги „Писмо за намера за отворање радио“ (наш бр. 08-536 од 04.12.2019 година), со кое изрази намера за отворање непрофитно радио кое, како што стои во писмото, *„ќе придонесе за подобро информирање на студентите и на пошироката публика преку емитување образовни, информативни и забавни емисии.“*

Имајќи го предвид доставеното писмо, како и обврската на Агенцијата доколку има слободни радиофреквенции да изработи студија со која ќе ја утврди оправданоста за објавување јавен конкурс за отворање радиостаница, Агенцијата побара од Агенцијата за електронски комуникации (АЕК) информација (допис бр. 08-536 од 04.12.2019 година) за можни слободни фреквенции за радиоемитување во подрачјето на општина Тетово, со начелни технички параметри врз основа на кои ќе се изработи техничко решение за емитување радиопрограма.

На 12.12.2019 година АЕК ја извести Агенцијата (Известување наш бр. 08-536 од 12.12.2019 година) дека врз основа на техничката анализа од страна на Секторот за радиокомуникации и најновите мерења во реонот на градот Тетово, *„во согласност со мерењата во тетовскиот регион, регистрирани се голем број на радиоемисии од соседните држави со високо ниво. Поради тоа, идниот корисник треба да се согласи на евентуална појава на интерференции од соседните држави. Начелни параметри според кои треба да се изработи техничко решение за покривање на градот Тетово се следните:*

- *Можна локација на предавател: Тетово кале;*
- *Ефективна иззрачена моќност: 300 W;*
- *Фреквенција: 107.2 MHz."*

За добиените информации од АЕК Агенцијата го извести Тетовскиот универзитет (допис бр. 08-536 од 12.12.2019 година) и побара од него да се изјасни дали е заинтересиран за добивање дозвола за радиоемитување со евентуална појава на интерференции од соседните држави. На 16.12.2019 година, Тетовскиот универзитет ја извести Агенцијата дека се согласува со ваквите услови.

Имајќи го предвид наведеното, Агенцијата ја изработи оваа студија за да ја утврди оправданоста за објавување јавен конкурс за непрофитно радио во подрачјето на општина Тетово, особено од аспект на исполнувањето на целта на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги и од аспект на потребите на публиката. За оваа цел во Студијата, покрај законската рамка за непрофитните радиостаници, претставени се податоци за програмската понуда на постојните радиостаници на ова подрачје, за нивната слушаност во последните три години, како и за потенцијалната публика. Заклучоците од анализата на податоците се дадени во последниот дел од Студијата.

Законска рамка и важност на непрофитните радиостаници

Непрофитна радиодифузна установа, согласно Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, може да се основа само за радио емитување, и тоа од страна само на образовни, културни и други установи и здруженија на граѓани и фондации со цел да се задоволат потребите и интересите на специфични целни групи. Како исклучок од ова, во членот 65 став 6 од законот јасно е наведено дека *„универзитетот како високообразовна установа може да основа радио како посебна внатрешна организациона единица (студентско радио) без својство на правно лице“*.

Во моментот, дозвола за емитување радиопрограма имаат четири непрофитни радиодифузни установи, од кои три се наменети за студентската популација (РА Студент ФМ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, РА УКЛО ФМ при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола и РА УГД ФМ при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип), а едно е верско (РА Марија Благовест од Струмица) и е наменето за христијанското население.

Во однос на работењето на непрофитните радиодифузери, Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги содржи и неколку посебни одредби, и тоа: Дозволата за радио емитување на непрофитните радиодифузни установи се доделува за временски период од девет години со можност за продолжување на истата (член 79 став 1); Непрофитните радиодифузни друштва имаат најнизок коефициент (0,25) при пресметување на надоместокот за дозволата за радиоемитување (член 80 став 2); Непрофитните радиодифузни установи се должни да емитуваат најмалку четири часа дневно програма на радио (член 90 став 5); Во програмите на непрофитните радиодифузни установи не е дозволено користење на телефонски услуги со додадена вредност (член 93 став 2); Не е дозволено да се емитува рекламирање во програмите на непрофитните радиодифузни установи (член 99 став 7).

Со цел пошироко да ја пренесе информацијата за постоењето на овој радиодифузен сектор, како и да ги поттикне институциите и органите во државата да осмислат и предвидат мерки со кои ќе се помогне неговиот развој, Агенцијата во декември 2015 година изработи „Концепт за развој на непрофитните радиодифузни установи“. Во овој документ е даден преглед на почетоците и развојот на непрофитниот сектор во Македонија, актуелната законска рамка, како и на правците за можниот развој на непрофитните радија. Откако беше донесен, Концептот беше објавен на веб страницата на Агенцијата и беше доставен до Министерството за информатичко општество и администрација, Министерството за труд и социјална политика, Агенцијата за електронски комуникации и до други субјекти, поради тоа што некои од развојните концепти се поврзани со мерки и активности за коишто надлежни се овие институции.

За потребите на оваа Студија, подолу преземаме само дел од овој документ:

„Кои се улогите на медиумите на заедницата?“

- **Плурализам на медиумскиот пејзаж:** Медиумите на заедницата се перципираат како еден од можните ефикасни одговори во однос на загрижувачкиот наплив комерцијална медиумска концентрација, во однос на економската и на политичката контрола над виталните комуникациски ресурси и инфраструктурата; во сопственост се на заедници од граѓанското општество: самоорганизирани, независни групи граѓани и здруженија, пред сè функционални како непрофитни организации; имаат транспарентна раководна структура: демократски поставени, со комуникациски отворено и приемливо раководство избрано непосредно од заедницата во чија полза работат; во процесот на работата, пожелно е заедничко одлучување наспроти менаџерска хиерархија;

- **Содржинско дополние на јавните и на комерцијалните медиумски системи:** Отвореност на програмата: производствено и организациски достапни за поединци што не се медиумски професионалци, и на тој начин ги надминуваат границите меѓу професионално активните производители на медиумските програми и пасивната публика; овозможуваат производството на медиумските содржини да не потпаѓа исклучиво во рацете на традиционалните, веќе етаблирани национални и глобални институции, па на тој начин медиумите на заедницата потсетуваат дека медиумскиот плурализам освен што претполага разноликост во формалниот и во тематскиот опфат на содржините, тој означува и плурализам на производителите на тие содржини, како и на сопствениците на медиумите. Програмите на медиумите на заедницата пред сè се вреднуваат како ефикасен одговор за потребите на содржинската разноликост во јавната, општествена дебата; овој - трет медиумски сектор, креира простори за поширока јавна дебата во која се истакнува препознатливиот, локален глас на стриктно целна публика, глас неретко занемарен среде национализираниот и глобализиран медиумски пејзаж што е зачестено критикуван дека се претопил во монотона, комерцијална култура;

- **Активно граѓанство:** Потребата активно да се биде вклучен во политичките текови, претставува извор за мотивите и за содржините на медиумот на заедницата. Оттаму, основите за овој вид медиуми типично се поврзани со политичките концепции на – отвореност и на вклученост, како и на непосредна активност на локалните заедници и на маргинализираните општествени групи; вклучуваат волонтери: размена на вештини и на искуства, насочени кон унапредување на поединечните и на заедничките можности – тоа е основата врз која функционираат, тоа е целта на нивната мисија; постојаното учење и развојот на вештините се согледува како клуч за опстанокот и за развојот на самиот медиум; разновидност на содржината: им даваат гласност на групите, на идеите, на културните и на уметничките тенденции што вообичаено не се општествено претставени преку веќе воспоставените медиумски односи; го поддржуваат дијалогот во заедницата и размената на информации, и ја поттикнуваат вклученоста на маргинализираните заедници во политичките, во социјалните и во културните процеси;

- Создавање мрежи на соработка: Придонесуваат, дури и во прекугранична смисла, за поврзување медиумски проекти. Активисти и организатори на настани со значење за граѓанското општество склучуваат партнерства со академските кругови и со поддржувачите на нивните општествени идеи, за заеднички пристап кон креирање отворени општествени политики".

Постојна понуда

На подрачјето на општина Тетово дозвола да емитуваат радиопрограма имаат пет радиостаници, и тоа: Трговско радиодифузно друштво БЛЕТА ДООЕЛ Тетово, Трговско радиодифузно друштво РАДИО КИСС ДООЕЛ Тетово, Трговско радио дифузно друштво ПЛУС ФОРТЕ ДООЕЛ Тетово, Трговско радио дифузно друштво РАДИО ФАМА ДОО Тетово и Трговско радиодифузно друштво РАДИО РЕД ФМ ДООЕЛ Тетово.

Радиостаниците Блета, Кисс, Фама и Ред ФМ се музичко-говорни радија од општ формат, кај кои емитуваната музика е од различни музички жанрови и ниту еден од нив не е застапен со повеќе од 70% во вкупно емитуваната музика во текот на една седмица.

РА Плус Форте е говорно-музичко радио со претежно забавен општ формат, кај кое говорните содржини од програмата исполнуваат претежно забавна функција, која не е застапена со помалку од 50%, ниту со повеќе од 65% во говорниот дел од програмата во текот на една седмица.

Сите радиостаници емитуваат по 168 часа програма во текот на една недела. Најмногу говорен дел емитува РА Плус Форте (27 часа неделно), а најмногу музика емитува РА Фама (138 часа и 30 минути неделно).

Структура на планираната неделна програма

Структура	Времетраење				
	РА Блета	РА Кисс	РА Плус Форте	РА Фама	РА Ред ФМ
Говорен дел	12:00:00	20:00:00	27:00:00	22:30:00	17:00:00
Музика	121:00:00	128:00:00	132:00:00	138:30:00	138:00:00
Други програмски сегменти	35:00:00	20:00:00	09:00:00	07:00:00	13:00:00

Говорниот дел на радиостаниците Блета, Фама и Ред ФМ се емитува на албански јазик, додека пак на РА Кисс и на РА Плус Форте на македонски јазик.

Говорните содржини емитувани на програмскиот сервис на РА Плус Форте (во вкупно времетраење од 27 часа неделно) се со информативна и со забавна функција. Од видовите програми со информативна функција оваа радиостаница емитува само вести (два часа неделно) и информативно-забавна програма (десет часа неделно), а од програмите со забавна функција само забавно-информативна (пет часа неделно) и друга забавна програма (десет часа неделно).

Од вкупно 22 часа и 30 минути неделно говорни содржини на РА Фама, шест часа се со информативна функција, еден час и 30 минути се со образовна и 15 часа се со забавна функција. Од програмите кои исполнуваат информативна функција оваа радиостаница емитува пет часа неделно вести и еден час друга информативна програма, од содржините со образовна функција најдолго емитувана е „другата образовна програма“ (45 минути неделно), а од содржините со забавна функција – музичката програма (12 часа неделно).

Структура на говорниот дел од планираната неделна програма

Видови програми		Времетраење по вид програма (часови и минути)				
		РА Блета	РА Кисс	РА Плус Форте	РА Фама	РА Ред ФМ
Информативна функција	Вести/ТВ дневници	01:30:00	04:00:00	02:00:00	05:00:00	03:00:00
	Актуелно-информативна програма					01:00:00
	Актуелно-информативна програма со документаристички пристап					
	Актуелно-информативна говорна шоу програма	04:30:00				01:00:00
	Преноси или снимки од седници на органите на власта					
	Преноси или снимки од општествено-политички настани					
	Информативни магазини					
	Специјализирани информативни емисии					
	Информативно-забавна програма			10:00:00		01:00:00
	Инфо-сервис		01:00:00			
	Информативна програма од областа на уметноста, културата и хуманистичките науки					02:00:00
	Друга информативна програма				01:00:00	
Образовна функција	Образовна програма					00:30:00
	Образовно-забавна програма	00:30:00				
	Образовно-забавна програма за физичка култура и рекреација					
	Документарна програма		02:00:00		00:15:00	
	Документарно-забавна програма	00:30:00				
	Образовна програма од областа на уметноста, културата и хуманистичките науки	00:30:00			00:30:00	01:00:00
	Документарна програма со религиозна тематика					
Друга образовна програма				00:45:00		
Забавна функција	Забавно-информативна		13:00:00	05:00:00		04:00:00
	Забавна говорна шоу програма	04:30:00				01:00:00
	Забавно-образовна програма					
	Забавно-документарна програма					
	Програми со хороскоп/тарот/јасновидци или толкување соништа					
	Спортска програма (пренос или снимка од спортски натпревари или настани и спортски магазини)				01:00:00	01:00:00
	Радио драма (серии, серијали, хумор и сатира)				00:30:00	
	Музичка програма (музичко-говорни програмски целини, снимки и преноси од концерти, музички фестивали, опера и слично, музички спотови, музичка реалистична програма)				12:00:00	
	Игри (натпревари со ниска продукциска вредност, натпревари со висока продукциска вредност, квизови, игри на среќа и наградни игри)					
	Друга забавна програма			10:00:00	01:30:00	01:30:00
Вкупно		12:00:00	20:00:00	27:00:00	22:30:00	17:00:00

РА Кисс неделно емитува 20 часа говорни содржини, од кои со информативна функција емитува вести (четири часа неделно) и инфо-сервис (еден час неделно), со образовна функција емитува само документарна програма (два часа неделно), а со забавна функција само забавно-информативна програма (13 часа неделно).

Од вкупно 17 часа говорен дел во текот на една седмица, радиостаницата Ред ФМ најмногу време за програми со информативна функција одвојува за емитување вести, односно ТВ дневници (три часа неделно). Од програмите со образовна функција најзастапена е образовната програма од областа на уметноста, културата и хуманистичките науки (еден час неделно), а од програмите со забавна функција - забавно-информативната програма (четири часа неделно).

Најмалку говорни содржини во текот на една недела (12 часа) емитува РА Блета. Од програмите со информативна функција емитува актуелно-информативна говорна шоу програма (четири часа и 30 минути неделно) и вести (еден час и 30 минути неделно), а од програмите со образовна функција емитува образовно-забавна програма, документарно-забавна програма и образовна програма од областа на уметноста, културата и хуманистичките науки, секоја во времетраење од по 30 минути неделно. Забавната говорна шоу програма е единствената програма со забавна функција која се емитува на програмата на РА Блета (четири часа и 30 минути неделно).

РА Фама музика емитува 138 часа и 30 минути неделно. Од нив 76,30% е народна, 22,90% забавна, а 0,80% е духовна музика. Повеќе од половина од вкупно емитуваната музика на овој програмски сервис е новосоздадена народна музика.

Структура на планираната музика (неделно)

Вид	Жанр	Времетраење (%)				
		РА Блета	РА Кисс	РА Плус Форте	РА Фама	РА Ред ФМ
Народна	Традиционална		30%		22.90%	15%
	Етно/World music	5%	5%			5%
	Новосоздадена народна музика	5%	45%		53.40%	5%
	Вкупна народна музика	10%	80%	0%	76.30%	25%
Популарна (забавна)	Поп	69%	20%	100%	11.45%	25%
	Џез					5%
	Блуз	4%				5%
	Рок/Рок енд рол	7%			11.45%	15%
	Електронска музика/техно	10%				20%
	Вкупна забавна музика	90%	20%	100%	22.90%	70%
Класична					5%	
Духовна				0.80%		
Вкупна музика		100%	100%	100%	100%	100%

Од емитуваната музика на РА Ред ФМ (138 часа неделно), 25% е народна, 70% е забавна, а 5% е класична музика. Од народната најзастапен жанр е традиционалната, а од забавната – поп музиката.

Целокупната музика емитувана на програмскиот сервис на РА Плус Форте (вкупно 138 часа неделно) е поп, додека на РА Кисс 80% е народна (од која најзастапена е новосоздадената народна музика) и 20% е забавна (поточно поп музика).

Најмалку музички содржини на својата програма има РА Блета (121 час неделно). Од нив, 90% се забавна, а 10% се народна музика. Најзастапен жанр од забавната е поп музиката (69%), а од народната подеднакво се застапени етно и новосоздадената народна музика (двете по 5%).

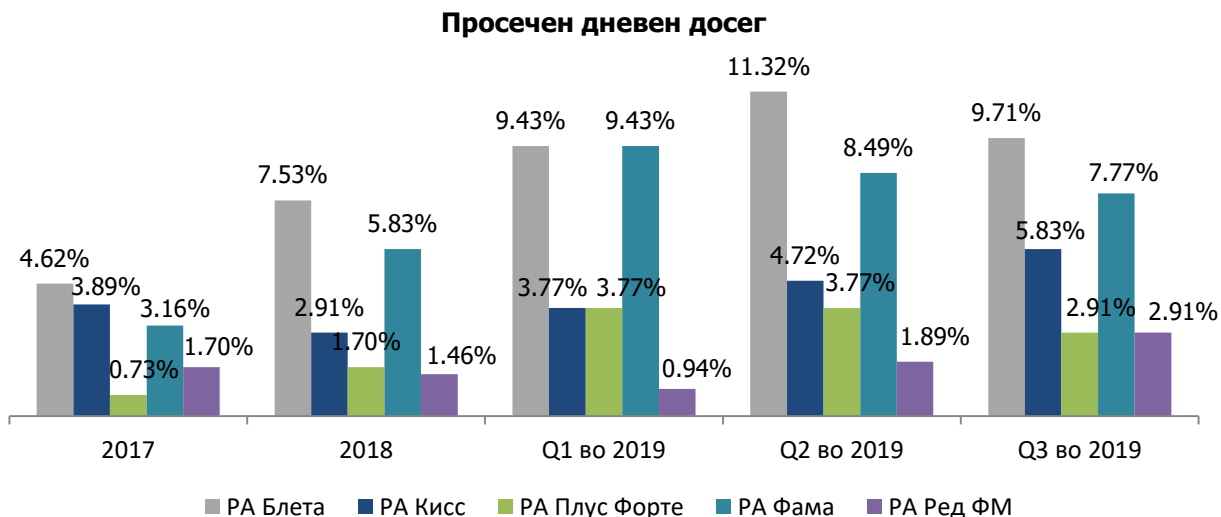
Според јазикот на емитуваната музика, кај РА Блета и РА Фама доминантна е музиката на албански јазик, кај РА Кисс и РА Плус Форте музиката на македонски јазик, а кај РА Ред ФМ музиката на англиски јазик.

Структура на музиката по јазик

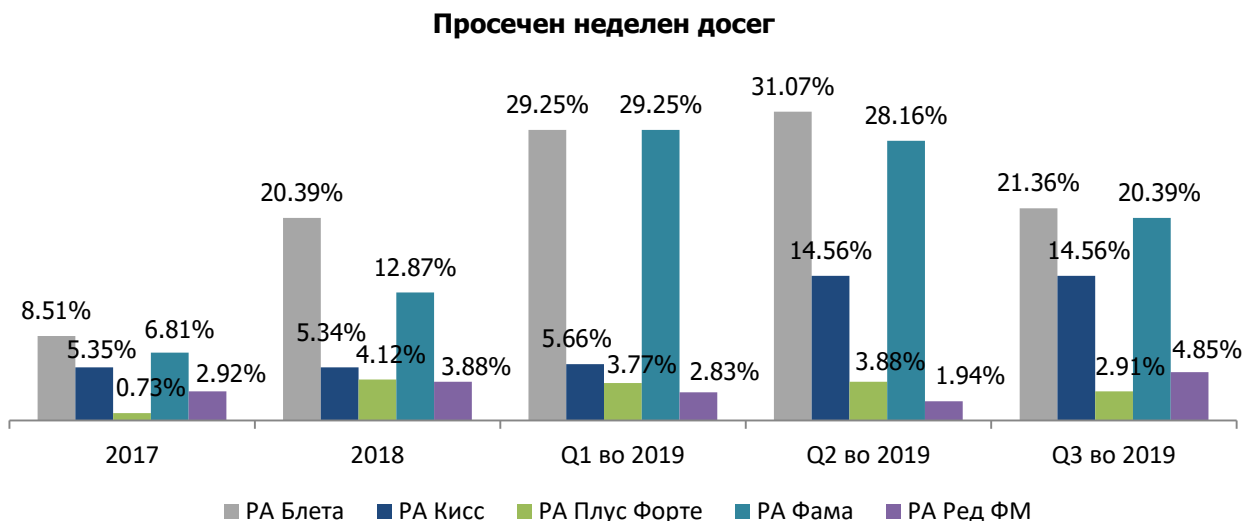
Јазик	Процент				
	РА Блета	РА Кисс	РА Плус Форте	РА Фама	РА Ред ФМ
Македонски		60%	40%		
Албански	65%			99%	45%
Српски		35%	30%		
Турски	5%				
Ромски					
Влашки					
Бошњачки					
Хрватски			30%		
Словенечки					
Англиски	30%				50%
Француски					3%
Шпански					
Португалски					
Други јазици		5%		1%	2%
Вкупно	100%	100%	100%	100%	100%

Податоци за слушаноста на радиостаниците

Најслушана радиостаница во 2017 и во 2018 година, како и во вториот и третиот квартал од 2019 година била РА Блета, а во првиот квартал од 2019 година подеднакво слушани биле РА Блета и РА Фама. Во последната година, највисок просечен дневен досег РА Блета имала во вториот квартал¹ (11,32%).

Иста била ситуацијата и со просечниот неделен досег. Подолу се претставени вредностите за просечниот неделен досег за секоја радиостаница посебно.

¹ Во моментот на пишување на студијата Агенцијата не располага со податоци за слушаноста на радиостаниците во последниот квартал од 2019 година.

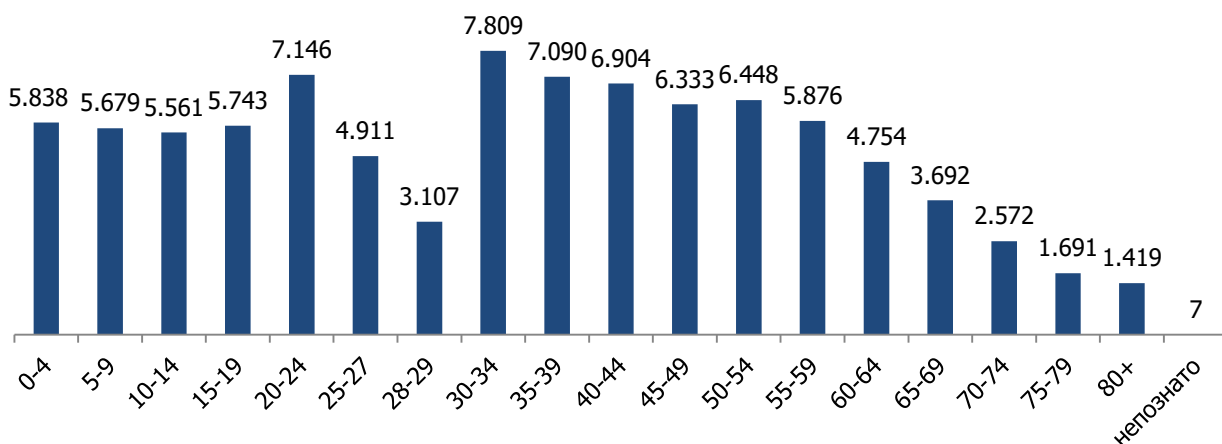
Потенцијална публика

Според податоците за запишани студенти на високите стручни школи и факултетите во Македонија во академската 2018/2019 година (прв циклус на студии)² што Државниот завод за статистика ги објави на 19.07.2019 година, на Тетовскиот универзитет биле запишани 7.097 студенти.

Со оглед на тоа дека програмската понуда на оваа радиостаница ќе биде достапна и до пошироката публика, а не само до примарната (студентската популација), подолу се претставени податоците за бројот и структурата на населението на подрачјето за кое би се доделила дозволата. Според податоците од Државниот завод за статистика, на 31.12.2018 година во општина Тетово имало 92.580 жители, од кои 46.489 биле мажи, а 46.091 биле жени.

Од аспект на старосната структура, најбројно било населението на возраст од 30 до 34 години (7.809 лица).

Структура на населението по возраст

Што се однесува до етничката припадност на населението, според податоците од Пописот на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија од 2002 година, најбројно било населението од албанска националност (вкупно 60.886 жители). Од македонска националност биле 20.053 лица, од ромска 2.357 лица, од турска 1.882 лица, од српска 604 лица, од бошњачка 156 лица, од влашка 15 лица, а 627 лица биле припадници на други етнички заедници.

² <http://www.stat.gov.mk/PrikaziSoopstenie.aspx?rbtxt=29>

Заклучоци

Студентските радиостаници се особено важни за задоволување на медиумските потреби и интереси на студентската популација, коишто не можат да се задоволат преку програмските содржини емитувани на јавниот сервис и на комерцијалните радиостаници. Тие, всушност, нудат платформа за студентите да разговараат за прашањата што им се важни, да ги искажат своите ставови за важни теми, како и да го надополнат своето учење.

Во оваа насока е и писмото за намера за отворање радио коешто го достави Тетовскиот универзитет, во кое е наведено дека *„Радиото ќе овозможи промовирање на активностите на Универзитетот, како и организирање на различни трибини, дебати за различни настани, како и забава за студентите на Универзитетот и за слушателите на радиото воопшто. Особено ќе игра важна улога за студентите од студиската програма за Новинарство и Медиуми, за одржување на практичниот дел и за нивен професионален развој”, како и дека „ќе придонесе за подобро информирање на студентите и на пошироката публика преку емитување образовни, информативни и забавни емисии“.*

Наодите од оваа студија покажаа дека **постои оправданост за објавување јавен конкурс за доделување дозвола за непрофитно радио на локално ниво, на подрачјето на Тетово,** и тоа:

1. Целна група на радиодифузерот треба да биде студентската популација на подрачјето на Тетово;
2. Најмалку 10% од вкупно емитуваната програма во текот на една недела да бидат говорни содржини и
3. Јазикот на кој ќе се емитува говорниот дел од програмскиот сервис да биде албански и македонски.